

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้านเผยแผ่สำหรับ พระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ฝั่งอันดามัน* A Propagation Leadership Development Model for Administrative Monks in the Andaman Coastal Area

¹พระมหาญาณพล ญาณปญโญ, อินถา ศิริวรรณ
และ พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฒโน

¹PhramahaYanapon Yanapunyo, Intha Siriwan
and PhramahaYannawat Thitavaddhano

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹Corresponding Author. Email: yanapon1987@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพภาวะผู้นำด้านเผยแผ่ของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ฝั่งอันดามัน 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้านเผยแผ่สำหรับพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ฝั่งอันดามัน และ 3) เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้านเผยแผ่สำหรับพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ฝั่งอันดามัน เป็นงานวิจัยแบบผสมผสานวิธี โดยมีเครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ และแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาในส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพภาวะผู้นำด้านเผยแผ่ของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ฝั่งอันดามัน ในภาพรวม พบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทั้ง 3 ด้าน คือ ความรู้ ทักษะ และบุคลิกภาพ มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้านเผยแผ่สำหรับพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ฝั่งอันดามัน มีองค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 หลักการ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ องค์ประกอบที่ 3 ระบบและกลไก องค์ประกอบที่ 4 วิธีการดำเนินงาน และองค์ประกอบที่ 5 แนวทางการประเมินผล

3. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้านเผยแผ่สำหรับพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ฝั่งอันดามัน มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปพัฒนาพัฒนาภาวะผู้นำด้านเผยแผ่สำหรับพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ฝั่งอันดามัน

คำสำคัญ: รูปแบบ; การพัฒนาภาวะผู้นำ; การเผยแผ่

Abstract

The purpose of this research were 1) To study the propagation leadership of administrative monks in the Andaman Coastal Area. 2) To enhance the propagation leadership model for administrative Monks in the Andaman Coastal Area. 3) To present the propagation leadership model for administrative Monks in the Andaman Coastal Area. The multi-method to be used in this study. The questionnaire and discuss group were the tools. Content analysis and mean, \bar{X} , Percentage and S.D to be used for the data analysis, the quantitative research to be used for this field.

The result of this study followed:

1. The propagation leadership of administrative monks in the Andaman Coastal Area was an overall performance at the height level. Having considered in each side it was found that 3 aspects: knowledge, skills, and personality was a performance at height level.

2. The propagation leadership development model for administrative Monks in the Andaman Coastal Area it consists of 5 aspects as following;- 1) Principle 2) Objective 3) System and Mechanism 4) Methodology and 5) Evaluation guideline

3. The propagation leadership development model for administrative Monks in the Andaman Coastal Area is an appropriate approach in term of propagation leadership development for administrative Monks in the Andaman Coastal Area.

Keywords: Model; Leadership Development; Propagation

บทนำ

วัดและพระสงฆ์ถือว่าเป็นศูนย์กลางเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณในการพัฒนาจิตใจและพัฒนาประชาชนเปรียบประดุจเหมือนตะเกียงให้แสงสว่าง เป็นประโยชน์แก่ผู้คนเป็นตะเกียงทางจิตวิญญาณของชาวบ้าน เพราะฉะนั้นพระสงฆ์จึงเป็นผู้นำการริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งทั้งหลายทั้งปวงทั้งภายในวัดและภายนอกวัดด้วยหลักความถูกต้องดีงาม และได้ประโยชน์สูงสร้างความเจริญก้าวหน้าเป็นปึกแผ่นต่อวัดวาอาราม และเป็นประโยชน์แก่พุทธบริษัทที่เป็นชาวบ้านอย่างครบถ้วนบริบูรณ์ (Department of Religious Affairs, Department of Religious Affairs, 1998) โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในฐานะที่เป็นผู้นำทางด้านปัญญาเป็นแบบอย่างที่ดีในการสร้างศรัทธาของสาธุชนชนทั่วไป (Department of Religious Affairs, Office of National Buddhism, 2005) ดังนั้น ภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในทุกระดับ จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนากิจการงานคณะสงฆ์ พัฒนาคณะพัฒนาประเทศและจะต้องมีคุณลักษณะ คือ ผู้นำต้องมีคุณสมบัติ เช่น มีสติปัญญา ความดีงามความรู้ความดีงามและความสามารถของบุคคลที่ชักนำให้คนทั้งหลายมาประสานกัน และพากันไปสู่จุดหมายที่ดีงามและลักษณะผู้นำที่มีคุณภาพต้องประกอบด้วย หลัก 3 ประการ คือ มองกว้าง คิดไกล และใฝ่สูง ตลอดจนต้องมีประสิทธิภาพตามแนวทางของหลักพุทธธรรมอย่างเป็นระบบเพื่อประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคนและสังคม (P.A. Payutto, 2003) เพื่อสร้างศาสนทายาทและดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชุมชนให้พื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ (Phrakrunonthakitkosol, 2019; Nyani, 2018) คณะสงฆ์ต้องปฏิรูประบบโครงสร้างการปกครองโดยยึดหลักพระธรรมวินัย (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) และมีการกระจายอำนาจ การแต่งตั้งพระสังฆาธิการระดับต่างๆ ให้พระสงฆ์ที่อยู่ในเขตนั้นๆ ได้มีโอกาสคัดเลือกผู้นำของตน มีการตั้งสำนักงานเจ้าคณะผู้ปกครองทุกระดับที่ถาวร และมีแนวทางป้องกันภัยของพระพุทธศาสนาอันจะพึงมีในอนาคต (Phramaha Sanya khantidhammo Treesawat, 2018; Pinyonathagarn, 2018)

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในปัจจุบัน มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติ คณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 เกี่ยวข้องกับการควบคุม และส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ที่เคยถูกจัดเป็นอำนาจหน้าที่ของสังฆมนตรีแห่งองค์การ 4 ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 มหาเถรสมาคมในปัจจุบันมีอำนาจหน้าที่และบทบาทที่เกี่ยวกับงานคณะสงฆ์ 6 ด้าน ประกอบด้วย การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งบทบาทหน้าที่ของคณะสงฆ์ทั้ง 6 ที่กล่าวมา จะสำเร็จได้นั้น มีคุณลักษณะภาวะผู้นำทางพระพุทธศาสนาที่จะช่วยให้ผู้นำมีความสามารถในการนำ หรือมีภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ได้มีการศึกษาตั้งแต่คุณลักษณะของผู้นำอำนาจของผู้นำพฤติกรรมของผู้นำแบบต่างๆ และในปัจจุบันได้มีการศึกษาภาวะผู้นำอยู่ตลอดเวลา โดยพยายามหาภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลในแต่ละองค์กร หรือในสถานการณ์ต่างๆ (Kangpeng & Kanlong, 2010)

องค์กรคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ฝั่งอันดามัน ซึ่งเป็นกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน ประกอบด้วย จังหวัดกระบี่ จังหวัดตรัง จังหวัดพังงา จังหวัดภูเก็ต และจังหวัดระนอง อันเป็นหนึ่งใน 18 กลุ่มจังหวัด

กลุ่มจังหวัดที่ได้แต่งตั้งขึ้นตามประกาศคณะกรรมการนโยบายการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ เรื่อง การจัดตั้งกลุ่มจังหวัดและกำหนดจังหวัดที่เป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัด อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 26 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ พ.ศ. 2551 คณะกรรมการนโยบายการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2552 ด้วยเหตุนี้ คณะสงฆ์จึงต้องมีศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการวัด (Kanjana, 1999) โดยเฉพาะพระสงฆ์ที่เป็นพระสังฆาธิการในฐานะผู้นำการบริหารจัดการและดูแลวัดให้กันไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม โดยเฉพาะด้านการเผยแผ่อันเป็นหัวใจของหลักพระพุทธศาสนา จนมีคำกล่าวว่า พระพุทธศาสนาจะเจริญก็เพราะความเลื่อมใสของประชาชน พระสงฆ์ย่อมเป็นตัวจักรสำคัญในความเจริญของพระพุทธศาสนา (Phradhamvarodom, 1996) ดังนั้น พระสังฆาธิการควรเป็นผู้มีภาวะผู้นำด้านการเผยแผ่เพื่อทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อันจะส่งผลถึงความเจริญรุ่งเรืองแห่งพระพุทธศาสนาสืบไป

จากความเป็นมาและความสำคัญดังที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยจึงทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้านเผยแผ่สำหรับพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ฝั่งอันดามัน” เพื่อนำประโยชน์มาใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำด้านการเผยแผ่ทั้งแก่องค์กรสงฆ์ สังคมประเทศชาติ และสังเคราะห์บูรณาการสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่อันจะเป็นการพัฒนาภาวะผู้นำด้านเผยแผ่สำหรับวัดในปกครองคณะสงฆ์ฝั่งอันดามันต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพภาวะผู้นำด้านเผยแผ่ของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ฝั่งอันดามัน
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้านเผยแผ่สำหรับพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ฝั่งอันดามัน
3. เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้านเผยแผ่สำหรับพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ฝั่งอันดามัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพภาวะผู้นำด้านเผยแผ่ของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ฝั่งอันดามัน มีการดำเนินการดังนี้

- 1) การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และหลักการเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้านเผยแผ่สำหรับพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ฝั่งอันดามัน เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดและเพื่อสร้างแบบสอบถาม

2) ศึกษาสภาพภาวะผู้นำด้านเผยแผ่ของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ฝั่งอันดามัน โดยมีประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 17 จำนวน 3,968 รูป และมีกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ พระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 17 จำนวน 351 รูป โดยการเปิดตารางขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครซี และ มอร์แกน(Krejcie & Morgan, 1970) มีเครื่องมือในการวิจัยคือแบบสอบถาม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้านเผยแผ่สำหรับพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ฝั่งอันดามัน มีผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์ (Interview) ได้แก่ พระสังฆาธิการ ในพื้นที่ที่ใช้เป็นกรณีศึกษา 5 จังหวัดๆ ละ 3 รูป จำนวน 15 รูป ด้วยการเลือกเจาะจง (Purposive Selection) มีเครื่องมือในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 เสนอรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้านเผยแผ่สำหรับพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ฝั่งอันดามัน ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ได้แก่ พระสังฆาธิการ และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จำนวน 12 รูป/คน ด้วยการเลือกเจาะจง (Purposive Selection) มีเครื่องมือในการวิจัยคือแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. สภาพภาวะผู้นำด้านเผยแผ่ของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ฝั่งอันดามัน ในภาพรวม พบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทั้ง 3 ด้าน คือ ความรู้ ทักษะ และบุคลิกภาพ มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้านเผยแผ่สำหรับพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ฝั่งอันดามัน ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 หลักการ ประกอบด้วย 1) พัฒนาภาวะผู้นำด้านเผยแผ่สำหรับพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ฝั่งอันดามัน 2) พัฒนาภาวะผู้นำการเผยแผ่อันเป็นหลักการสำคัญต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่ของพระสังฆาธิการทุกระดับซึ่งสอดคล้องกับหลักพระธรรมวินัยและกฎหมายคณะสงฆ์ 3) พัฒนาพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ฝั่งอันดามันให้มีความรู้ ทักษะ และบุคลิกภาพ

องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้านเผยแผ่สำหรับพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ฝั่งอันดามัน มีวัตถุประสงค์การพัฒนาภาวะผู้นำด้านการเผยแผ่ 4 ด้าน ได้แก่ ความรู้ ทักษะ บุคลิกภาพ และวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อันเป็นบำเพ็ญประโยชน์ปฏิบัติศาสนกิจของพระสังฆาธิการให้ปรากฏเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขด้วยการสงเคราะห์อนุเคราะห์ตามธรรมวิธี

องค์ประกอบที่ 3 ระบบและกลไก ระบบและกลไกของการพัฒนาภาวะผู้นำด้านเผยแผ่สำหรับพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ฝั่งอันดามัน มีการเตรียมการพัฒนาเพื่อให้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 1) การเตรียมการก่อนการพัฒนา 2) การเตรียมการระหว่างการพัฒนา 3) การเตรียมการหลังการพัฒนา

องค์ประกอบที่ 4 วิธีการดำเนินงาน วิธีการดำเนินงานการพัฒนาภาวะผู้นำด้านเผยแผ่สำหรับพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ฝั่งอันดามัน

ก. ภาวะผู้นำด้านเผยแผ่ 1) ด้านความรู้ (1) กฎหมายคณะสงฆ์ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ มติ และประกาศมหาเถรสมาคม ด้านการเผยแผ่ (2) นโยบาย แผน กลยุทธ์ และนำไปสู่การปฏิบัติด้านการเผยแผ่ (3) ความรู้เกี่ยวกับหลักคำสอนทางศาสนา ทั้งปริยัติ และปฏิบัติอันเป็นสิ่งที่ต้องสอนคนอื่น และความรู้ทางภาษาท้องถิ่นที่ตนไปอยู่เผยแผ่ โดยเข้าใจพื้นฐานชีวิตและวัฒนธรรมคนที่จะไปสอน (4) หลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 6 ประการ คือ ห้ามการทำความชั่ว ส่งเสริมให้ทำความดี ให้ฟังและรู้ธรรมที่ยังไม่เคยรู้ไม่เคยฟัง อธิบายให้รู้ในเรื่องที่ไม่เข้าใจ อนุเคราะห์ด้วยความเมตตา บอกการดำรงชีวิตที่ถูกต้อง (5) ความรู้ในทางธรรมและความรู้ในโลกเพื่อจะนำไปใช้พัฒนาปรับปรุงการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 2) ด้านทักษะ (1) การประยุกต์ใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศด้านการเผยแผ่ (2) เทคนิคและวิธีการแสดงธรรมเทศนา (3) การศึกษาพุทธธรรมด้วยการเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ (4) การมุ่งเน้นให้สอนประชาชนให้มีความรู้ในเรื่องธรรมะอย่างรอบด้าน และเป็นไปตามหลักพระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง (5) การจัดตั้งกองทุนเพื่อการเผยแผ่และการบริหารจัดการเพื่อได้ประโยชน์สูงสุด (6) เทคนิคและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (7) ทักษะตามหน้าที่ทูต 8 ประการ 3) ด้านบุคลิกภาพ (1) เป็นผู้มีความประพฤติดีตามหลักโอวาทปาฏิโมกข์ (2) เป็นผู้ปฏิบัติในทางพระวินัย (3) เป็นผู้ดำเนินชีวิตเป็นแบบอย่างแก่ประชาชน มีชีวิตแบบเรียบง่ายไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น (4) เป็นผู้มีความอดทนไม่แสดงกิริยาทำที่อันจะทำให้เสียบุคลิกภาพ 4) วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (1) วิธีการเสนอหลักคำสอนที่เป็นแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา เป็นวิธีที่เสนอหลักการใหม่ที่เป็นหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาและเผยแผ่หลักคำสอนที่เป็นแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน (2) วิธีการปฏิบัติเชิงรุกหรือเยี่ยมเยียนตามบ้าน หรือวิธีการบริการชุมชน (3) วิธีการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่น (4) วิธีการเผยแผ่ธรรมะโดยการเข้าหาหัวหน้าผู้เป็นผู้นำทางสังคมการเมืองและเศรษฐกิจ

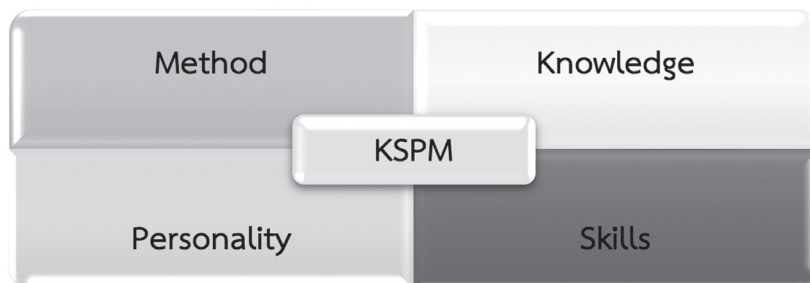
ข. การพัฒนา เป็นกระบวนการพัฒนาในการเพิ่มพูนความรู้เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านเผยแผ่สำหรับพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ฝั่งอันดามัน ประกอบด้วย 1) การให้การศึกษาแก่พระสังฆาธิการเกี่ยวกับกฎหมายคณะสงฆ์ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ มติ และประกาศมหาเถรสมาคม 2) การประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้พระสังฆาธิการได้พัฒนาเป็นผู้มีความรู้ความสามารถทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ด้วยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการให้มีการรับฟังนโยบาย หลักการเผยแผ่ และฝึกพูด เทศน์ บรรยายและผลิตสื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ 3) การอภิปรายกลุ่ม เพื่อให้พระสังฆาธิการได้มีการเรียนรู้แลกเปลี่ยนเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย แผน กลยุทธ์ และนำไปสู่การปฏิบัติด้านการเผยแผ่ การศึกษาพุทธธรรมด้วยการเรียนรู้ทั้งภาค

ทฤษฎีและปฏิบัติ เทคนิคและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เทคนิคและวิธีการแสดงธรรมเทศนา 4) การระดมสมอง เป็นการประชุมกลุ่มเล็ก เพื่อเปิดโอกาสให้พระสังฆาธิการได้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรี โดยไม่คำนึงว่าจะถูกหรือผิด ดีหรือไม่ดี 5) การศึกษาดูงานนอกสถานที่ เพื่อให้พระสังฆาธิการได้เรียนรู้จากประสบการณ์ของพระสังฆาธิการที่มีผลงานดีเด่นด้านการเผยแผ่และวัดที่มีการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ดีเด่น

องค์ประกอบที่ 5 แนวทางการประเมินผล 1) ประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ 2) การประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง 3) สะท้อนผลการประเมินเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และ 4) การตั้งคณะกรรมการิกรทำงานเพื่อติดตามผลงานและกำหนดยุทธศาสตร์ โดยคณะสงฆ์ภาคคณะสงฆ์ภาค 17 ประกอบด้วย จังหวัดกระบี่ จังหวัดตรัง จังหวัดพังงา จังหวัดภูเก็ต และจังหวัดระนอง ร่วมกันดูแล

3. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้านเผยแผ่สำหรับพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ฝั่งอันดามัน มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปพัฒนาพัฒนาภาวะผู้นำด้านเผยแผ่สำหรับพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ฝั่งอันดามัน อันเป็นบำเพ็ญประโยชน์ปฏิบัติศาสนกิจของพระสังฆาธิการให้ปรากฏเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขด้วยการสงเคราะห์อนุเคราะห์ตามธรรมวิธีแก่มหาชนเป็นอันมาก

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ เป็นการพัฒนาภาวะผู้นำด้านเผยแผ่สำหรับพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ฝั่งอันดามัน มีวัตถุประสงค์การพัฒนาภาวะผู้นำด้านการเผยแผ่ สำหรับพระสังฆาธิการใน 4 ประการ ประกอบด้วยความรู้ ทักษะ บุคลิกภาพ และวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อันเป็นบำเพ็ญประโยชน์ปฏิบัติศาสนกิจของพระสังฆาธิการให้ปรากฏเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขด้วยการสงเคราะห์อนุเคราะห์ตามธรรมวิธี โดยยึดถือปฏิบัติตามพระพุทธพจน์ในการส่งพระสาวกออกประกาศศาสนาว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงจาริกไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่มหาชน เพื่อความสุขแก่มหาชน” โดยสรุปเป็น “KSPM MODEL” ดังแสดงในภาพ

ภาพองค์ความรู้จากการวิจัย KSPM MODEL

อธิบายภาพองค์ความรู้จากการวิจัย “KSPM MODEL” ดังนี้

KSPM MODEL เป็นการนำหลักการพัฒนาภาวะผู้นำด้านการเผยแผ่ด้านการเผยแผ่สำหรับพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ฝั่งอันดามัน เพื่อเป็นการประกาศพระพุทธรศาสนาแพร่หลายรุ่งเรืองไปทั่วสารทิศอันจะเป็นการทำให้พระพุทธรศาสนาดำรงอยู่อย่างมั่นคง

K = Knowledge คือ ความรู้ เป็นความรู้ที่พระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ฝั่งอันดามันควรศึกษาเรียนรู้ ได้แก่ 1) กฎหมายคณะสงฆ์ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ มติ และประกาศมหาเถรสมาคมด้านการเผยแผ่ 2) นโยบาย แผน กลยุทธ์ และนำไปสู่การปฏิบัติด้านการเผยแผ่ 3) ความรู้เกี่ยวกับหลักคำสอนทางศาสนา ทั้งปริยัติ และปฏิบัติ 4) หลักการเผยแผ่พระพุทธรศาสนา คือ (1) ห้ามการทำ ความชั่ว (2) ส่งเสริมให้ทำความดี (3) ให้ฟังและรู้ธรรมที่ยังไม่เคยรู้ไม่เคยฟัง (4) อธิบายให้รู้ในเรื่องที่ไม่เข้าใจ (5) อนุเคราะห์ด้วยความเมตตา (6) บอกการดำรงชีวิตที่ถูกต้อง 5) ความรู้ในทางธรรมและความรู้ในทางโลก เพื่อจะนำไปใช้พัฒนาปรับปรุงการเผยแผ่พระพุทธรศาสนา

S = Skills คือ ทักษะ เป็นทักษะที่พระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ฝั่งอันดามันควรศึกษาเรียนรู้ให้มีความเชี่ยวชาญ ได้แก่ 1) การประยุกต์ใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศด้านการเผยแผ่ 2) เทคนิคและวิธีการแสดงธรรมเทศนา 3) การศึกษาพุทธรธรรมด้วยการเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ 4) การมุ่งเน้นให้สอนประชาชนให้มีความรู้ในเรื่องธรรมะอย่างรอบด้าน และเป็นไปตามหลักพระพุทธรศาสนาที่ถูกต้อง 5) การจัดตั้งกองทุนเพื่อการเผยแผ่และการบริหารจัดการเพื่อได้ประโยชน์สูงสุด

P = Personality คือ บุคลิกภาพ เป็นบุคลิกภาพที่พระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ฝั่งอันดามัน ควรประพฤติเป็นประจำสม่ำเสมอให้เป็นกิจวัตร และให้เกิดขึ้นภายในตนเอง ได้แก่ 1) เป็นผู้มีความคุณธรรมตามหลักโอวาทปาฏิโมกข์ คือ การไม่ทำบาปทั้งปวงการทำกุศลให้ถึงพร้อม การทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว ซึ่งเป็นคติประจำตัวที่พระธรรมทูตไม่ทำบาปทั้งปวงด้วยกาย วาจาและใจ เป็นผู้ทำแต่ความดีสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ตนและผู้อื่น เป็นผู้มั่งใจเบิกบาน มีความเมตตาปรานีต่อทุกคนมีความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นจากความทุกข์ 2) เป็นผู้ดำเนินชีวิตเป็นแบบอย่างแก่ประชาชน มีชีวิตแบบเรียบง่ายไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เป็นผู้สำรวมระวังในการบริโภคใช้สอยเสนาสนะเป็นผู้ดำเนินชีวิตอยู่ด้วยความสงบไม่เบียดเบียนใคร มีแต่แม่เมตตาธรรมให้แก่บุคคลอื่น 3) เป็นผู้มีความอดทนไม่แสดงกิริยาท่าทีอันจะทำให้เสียบุคลิกภาพในโอวาทปาฏิโมกข์ คือ ความอดทนคือความอดกลั้นเป็นตบะอย่างยิ่ง เป็นผู้รู้จักข่มจิตใจการปฏิบัติหน้าที่ไม่เห็นแก่ความยากลำบากยอมตรากตรำทำงานเพื่อพระศาสนา

M = Method คือ วิธีการเผยแผ่พระพุทธรศาสนา เป็นวิธีการเผยแผ่พระพุทธรศาสนาที่พระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ฝั่งอันดามัน ควรศึกษาให้เกิดความเชี่ยวชาญและควรมีความกล้าหาญในการนำวิธีการไปใช้เผยแผ่พระพุทธรศาสนา ได้แก่ 1) วิธีการปฏิบัติเชิงรุกหรือเยี่ยมเยียนตามบ้านหรือวิธีการบริการชุมชน เป็นวิธีที่การเผยแผ่เชิงรุกซึ่งได้ผลมากที่สุดอีกวิธีหนึ่ง เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยและความเข้าใจอันดีระหว่างชาวบ้านและพระภิกษุสงฆ์ เช่น การเข้าไปสงเคราะห์ประชาชนช่วยเหลือชาวบ้าน

โดยวิธีแก้ปัญหา โดยการจัดระบบเศรษฐกิจให้ประชาชนอยู่ดีกินดีมีความสุขในสังคม 2) วิธีการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นวิธีการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อเป็นการเผยแผ่ให้ง่ายมากขึ้น ทำให้ผู้ฟังเกิดความรูสึกว่าผู้เผยแผ่เป็นเสมือนญาติของตนเอง จึงเกิดความเต็มใจที่จะรับฟังธรรมเทศนา และการแสดงธรรมด้วยภาษาท้องถิ่นตนเอง เพราะเป็นภาษาสามัญที่ประชาชนจำนวนมากสามารถเข้าใจได้ เป็นการเปิดโอกาสให้มวลชนทุกระดับชั้นได้มีโอกาสเข้ามาเลื่อมใสศรัทธา

การอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

ภาวะผู้นำด้านเผยแผ่ของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ฝั่งอันดามัน ในภาพรวม พบว่า มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านจากด้านที่มีระดับการปฏิบัติมากที่สุดไปหาด้านที่มีระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด พบว่า ด้านความรู้ มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านทักษะ มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และด้านบุคลิกภาพ มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ซึ่งหากมีการพิจารณาในทั้ง 3 ด้านของภาวะผู้นำด้านเผยแผ่อย่างละเอียดจะพบว่า

ด้านที่ 1 ความรู้ มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อจากข้อที่มีระดับการปฏิบัติมากที่สุดไปหาข้อที่มีระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด 3 อันดับแรก พบว่า ดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยยึดหลักการ 6 ประการ คือ ห้ามการทำความชั่ว ส่งเสริมให้ทำความดี ให้ฟังและรู้ธรรมที่ยังไม่เคยรู้ไม่เคยฟัง อธิบายให้รู้ในเรื่องที่ไม่เข้าใจ อนุเคราะห์ด้วยความเมตตา และบอกการดำรงชีวิตที่ถูกต้อง มีความรู้ความเข้าใจหลักการทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง มีความรู้แม่นยำในหลักคำสอนทางศาสนาดี ทั้งปริยัติและปฏิบัติ โดยเฉพาะหลักการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน สามารถนำเอาเหตุการณ์ในโลกปัจจุบัน ความรู้รอบตัวมาประยุกต์ใช้ในการบรรยายธรรมได้เป็นอย่างดี

ด้านที่ 2 ทักษะ มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อจากข้อที่มีระดับการปฏิบัติมากที่สุดไปหาข้อที่มีระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด 3 อันดับแรก พบว่า ส่งเสริมการศึกษาของพระสงฆ์ให้ดีขึ้นและจัดให้พระสงฆ์ที่ศึกษาธรรมดีแล้วให้ได้มีโอกาสเผยแผ่ธรรมแก่ประชาชน จัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา จัดให้มีปาฐกถาเป็นประจำทุกสัปดาห์ หรือจัดกิจกรรมหลายประการ เช่น การหล่อเทียนพรรษาอาจมีการประกวดกัน วันสงกรานต์จัดให้มีพิธีสงฆ์น้ำพระ การแห่พระ การขนทรายเข้าวัด การก่อเจดีย์ทราย มีวิธีการ ทักษะในการเทศนา บรรยายธรรม ที่จะสามารถสร้างความศรัทธาแก่ผู้ฟังธรรม ได้แก่ การเปรียบเทียบธรรม การให้แง่คิดในการใช้ชีวิตที่ดี

ด้านที่ 3 บุคลิกภาพ มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อจากข้อที่มีระดับการปฏิบัติมากที่สุดไปหาข้อที่มีระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด 3 อันดับแรก พบว่า มีศรัทธามีความภูมิใจในการครองเพศบรรพชิตอันเป็นอุดมเพศอันประเสริฐ และมีความมุ่งมั่นตั้งใจจริงในการถ่ายทอดคำสอนเพื่อชีวิตที่ดีงามตาม

ระดับความศรัทธาของผู้คน มีความอดทนไม่แสดงกิริยาทำที่อื่นจะทำให้เสียบุคลิกภาพ มีความอดทน อดกลั้น เป็นตบะอย่างยิ่ง เป็นผู้รู้จักข่มจิตใจการปฏิบัติหน้าที่ ไม่เห็นแก่ความยากลำบาก ยอมตรากตรำทำงานเพื่อพระศาสนา มีคุณธรรมลักษณะพื้นฐานในโอวาทปาฏิโมกข์ คือ ไม่ทำบาปทั้งด้วยกาย วาจาและใจ เป็นผู้ทำแต่ความดีสิ่งที่ประโยชน์แก่ตนและผู้อื่น เป็นผู้มึจิตใจเบิกบาน มีความเมตตาปราณีต่อทุกคน มีความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นจากความทุกข์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธวัชชัย ฉินสงธีระพานิช (Chinsongteerapanit, 2016) ผลการศึกษาวิจัยพบว่า บทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการเผยแผ่ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส คือ หน้าที่ต้องปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม หน้าที่ในการปกครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ในวัด หน้าที่เป็นธรรมาธิการศึกษาและอบรม หน้าที่อำนวยความสะดวกในการ บำเพ็ญกุศล

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรนำผลงานวิจัยนี้ไปพัฒนาภาวะผู้นำด้านเผยแผ่สำหรับพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ฝั่งอันดามันอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นประโยชน์และจำเป็นต่อการบริหารจัดการ คณะสงฆ์ และพัฒนาการดำเนินงานในพระพุทธศาสนาให้บรรลุเป้าหมายได้

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรนำผลงานวิจัยนี้ไปพัฒนาเป็นคู่มือประกอบรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้านเผยแผ่สำหรับพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ฝั่งอันดามัน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรวิจัยแนวทางการเสริมสร้างความสามัคคีของพระสังฆาธิการภาค 17 หรือในภาคอื่นๆ เพื่อค้ำจุนธรรมนุญหรือข้อตกลงร่วมมือกันในการสร้างเป็นเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการทุกระดับ โดยมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการริเริ่มสร้างสรรค์ และพัฒนาพระสังฆาธิการด้านภาวะผู้นำด้านเผยแผ่

2.2 ควรวิจัยบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในการพัฒนาภาวะผู้นำด้านเผยแผ่สำหรับพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ฝั่งอันดามันให้ปรากฏชัดเจน

References

- Chinsongteerapanit, T. (2016). *Development of the Propaganda Competency of the Abbot of the Monastery*. Dissertation Doctor of Philosophy. Graduate School. Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Department of Religious Affairs, Department of Religious Affairs. (1998). *A guide to the development of a temple park*. Bangkok: Religion printing.
- Department of Religious Affairs, Office of National Buddhism. (2005). *Wat Pattana 48*. Bangkok: Office of National Buddhism Printing.
- Kangpeng, S. & Kanlong, S. (2010). *Organizational leadership: concepts, principles, theories, and research*. Khon Kaen: Klangnanavitaya Printing.
- Kanjana, P. (1999). *Management Guide and Measurement Management*. Bangkok: Department of Religious Affairs.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607 - 610.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Tripitaka: Thai version*. Bangkok: MCU Press.
- Nyani, Y. (2018). Buddhist Cardinal Principles for Peace and Harmony. *Journal of MCU Buddhapanya Review*, 3(1), 19-29.
- P.A. Payutto. (2003). *Leadership: Important to the Development of the Country*. Bangkok: Thammasapha.
- Phradhamvarodom. (1996). *Governance*. Bangkok: Religion.
- Phrakrunonthakitkosol (Sirichai Kokrathok). (2019). The Development of Change Management Model Toward Excellence of The Buddhist Institutions. *Journal of MCU Nakhondhat*, 6(1), 55-69.
- Phramaha Sanya khantidhammo Treesawat. (2018). A Model of Thai Sangha Administration in the Future. *Journal of MCU Peace Studies*, 6(1), 711-728.
- Pinyonattagarn, D. (2018). Mind and Enlightenment in Buddhism. *Journal of MCU Buddhapanya Review*, 3(1), 31-44.
- Thawondhammo, R. (2011). *The management of the Sangha is the learning center of Wat Phai Lom community. Chanthanimit District Amphoe Mueang Chanthaburi Chantaburi province*. Research Report. Resources Faculty of Social Sciences. Wat Phai Lom (Royal Monastery): Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Watano, T. (2018). Wisdom: The process of developing wisdom according to the scriptures. *Journal of MCU Peace Studies*, 6(3), 1014.